

Υπόθεση C-352/23 [Changu] ¹

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως σύμφωνα με το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

7 Ιουνίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Administrativen sad Sofia-grad (Βουλγαρία)

Ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως περί παραπομπής:

29 Μαΐου 2023

Προσφεύγων της κύριας δίκης:

LF

Καθού της κύριας δίκης:

Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά προσφυγή υπηκόου τρίτης χώρας κατά απόφασης με την οποία απορρίφθηκε η αίτησή του για παροχή διεθνούς προστασίας και δεν του χορηγήθηκε καθεστώς πρόσφυγα και καθεστώς ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και αφορά την ερμηνεία της αιτιολογικής σκέψης 15 καθώς και του άρθρου 2, στοιχείο η', και του άρθρου 3 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το

¹ Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (στο εξής: οδηγία 2011/95), της αιτιολογικής σκέψης 12 και του άρθρου 14, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (στο εξής: οδηγία 2008/115), καθώς και των άρθρων 1, 4 και 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Με την αίτηση προδικαστικής απόφασης τίθεται το ζήτημα κατά πόσον συνάδει με τις προμνησθείσες διατάξεις βουλγαρική νομοθετική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας (το οποίο στο βουλγαρικό δίκαιο αντιστοιχεί στην επικουρική προστασία κατά την έννοια της οδηγίας 2011/95) σε αλλοδαπό, όχι όταν ο αλλοδαπός θα μπορούσε να εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, αλλά όταν συντρέχουν «άλλοι ανθρωπιστικοί λόγοι». Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η πολύ μεγάλη διάρκεια διαμονής του αλλοδαπού στη Βουλγαρία, επί είκοσι επτά περίπου έτη, συνιστά «ανθρωπιστικό λόγο» ο οποίος δικαιολογεί τη χορήγηση του καθεστώτος ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας, λαμβανομένου υπόψη ότι ο αλλοδαπός αυτός διαμένει παράνομα, ότι δεν του έχουν χορηγηθεί έγγραφα ταυτότητας και ότι, κατά το μεγαλύτερο διάστημα της διαμονής του στη χώρα, δεν διέθετε επαρκείς πόρους για να καλύψει τις στοιχειώδεις ανάγκες του, ήτοι τη διατροφή, τη σωματική υγιεινή και τη στέγαση. Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται επίσης το ζήτημα αν η αδράνεια των εθνικών αρχών, οι οποίες, κατά τη διάρκεια της μακράς αυτής περιόδου, δεν ρύθμισαν το καθεστώς του αλλοδαπού στο έδαφος της Βουλγαρίας σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία, αντιβαίνει στις προμνησθείσες διατάξεις του Χάρτη.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχουν η αιτιολογική σκέψη 15, το άρθρο 2, στοιχείο η', και το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, την έννοια ότι επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει εθνική νομοθετική ρύθμιση που προβλέπει την παροχή διεθνούς προστασίας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας οι οποίοι, με βάση την αιτιολογική σκέψη 15 και το άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας 2011/95 (άλλη μορφή προστασίας), ουδεμία σχέση έχουν με τη λογική και το πνεύμα της οδηγίας 2011/95, ή πρέπει, ακόμη και στην περίπτωση αυτήν, η προβλεπόμενη στο εθνικό δίκαιο δυνατότητα παροχής προστασίας «για ανθρωπιστικούς λόγους» να συνάδει, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95, με τους κανόνες για τη διεθνή προστασία;

2. Απορρέει από την αιτιολογική σκέψη 12 και το άρθρο 14, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα

κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), επιτακτική υποχρέωση κράτους μέλους να χορηγεί σε υπηκόους τρίτων χωρών γραπτή βεβαίωση ότι διαμένουν παράνομα, αλλά ότι δεν μπορούν ακόμα να επιστρέψουν;

3. Στην περίπτωση εθνικού νομικού πλαισίου του οποίου η μοναδική διάταξη που διέπει το καθεστώς υπηκόου τρίτης χώρας για «ανθρωπιστικούς λόγους» περιλαμβάνεται στο άρθρο 9, παράγραφος 8, του Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (νόμου περί ασύλου και προσφύγων) (στο εξής: ZUB), συνάδει ερμηνεία της εν λόγω εθνικής διάταξης, η οποία ουδεμία σχέση έχει με τη φύση και τους σκοπούς της οδηγίας 2011/95, με την αιτιολογική σκέψη 15, καθώς και με το άρθρο 2, στοιχείο η', και το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95;

4. Απαιτούν τα άρθρα 1, 4 και 7 του Χάρτη, στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας 2011/95, να εξετάζεται αν η μακρά διάρκεια διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας χωρίς ρυθμισμένο καθεστώς σε κράτος μέλος συνιστά αυτοτελή λόγο παροχής διεθνούς προστασίας επειδή συντρέχουν «σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι»;

5. Επιτρέπει η θετική υποχρέωση κράτους μέλους να διασφαλίζει την τήρηση των άρθρων 1 και 4 του Χάρτη μια ευρεία ερμηνεία του προβλεπόμενου στο άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB εθνικού μέτρου, η οποία υπερβαίνει τη λογική που διαπνέει την οδηγία 2011/95 και τους περιλαμβανόμενους στην οδηγία αυτήν κανόνες για τη διεθνή προστασία, και απαιτεί η υποχρέωση αυτή μια ερμηνεία που να επικεντρώνεται αποκλειστικά στον σεβασμό των απόλυτων θεμελιωδών δικαιωμάτων των άρθρων 1 και 4 του Χάρτη;

6. Μπορεί η μη παροχή της προβλεπόμενης στο άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB προστασίας σε υπήκοο τρίτης χώρας που βρίσκεται στην κατάσταση του προσφεύγοντος να έχει ως συνέπεια παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει το κράτος μέλος από τα άρθρα 1, 4 και 7 του Χάρτη;

Διατάξεις του διεθνούς δικαίου

Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία εγκρίθηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 από τη διάσκεψη των πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των προσφύγων και ανιθαγενών (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης)

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ): άρθρα 1 και 3 και άρθρο 8, παράγραφος 1

Σχετικές διατάξεις και νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: άρθρα 1, 4 και 7, καθώς και άρθρο 19, παράγραφος 2

Οδηγία 2011/95: αιτιολογική σκέψη 15, άρθρο 2, στοιχείο η', και άρθρο 3

Οδηγία 2008/115: αιτιολογική σκέψη 12, άρθρο 6, παράγραφος 4, καθώς και άρθρα 8 και 14

Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα εξής: τον όρο «σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι» – απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, σκέψεις 39 και 40)· την προθεσμία απομάκρυνσης παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας – απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2022, Centre public d'action sociale de Liège (Ανάκληση ή αναστολή αποφάσεως επιστροφής) (C-825/21, EU:C:2022:810, σκέψη 50)· το ανεπίτρεπτο της ύπαρξης ενός ενδιάμεσου καθεστώτος υπηκόων τρίτων χωρών – απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432)· την αδιαφορία των αρχών κράτους μέλους, που περιάγει τον ενδιαφερόμενο σε κατάσταση εξευτελισμού ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια – απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψη 92).

Διατάξεις του εθνικού δικαίου

Zakon za ubezhiteto i bezhantsite (νόμος περί ασύλου και προσφύγων, στο εξής: ZUB): άρθρο 1, άρθρο 8, παράγραφος 1, άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 8, άρθρο 29, άρθρο 40, παράγραφοι 1 και 3, άρθρα 76a και 76c

Zakon za chuzhdentsite v Republika Bulgaria (νόμος περί αλλοδαπών στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, στο εξής: ZChRB): άρθρο 9e, άρθρο 9h, παράγραφοι 1 και 4, άρθρο 10, παράγραφος 2, άρθρο 14, παράγραφος 1 και παράγραφος 5, σημείο 1, άρθρο 22, παράγραφος 1, άρθρα 27 και 28 και άρθρο 44b, [παράγραφος 1,] σημείο 16, των Dopolnitelni razporedbi (συμπληρωματικών διατάξεων) του εν λόγω νόμου

Pravilnik za prilozhenie na Zakona za chuzhdentsite v Republika Bulgaria (κανονιστική απόφαση περί εκτέλεσης του ZChRB): άρθρα 3 και 11

Zakon za bulgareskite lichni dokumenti (νόμος περί βουλγαρικών εγγράφων ταυτότητας): άρθρο 14, παράγραφος 1, άρθρο 55, παράγραφοι 1 και 3, και άρθρο 57

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Ο προσφεύγων, υπήκοος Τανζανίας, εγκατέλειψε παράνομα τη χώρα καταγωγής του και εισήλθε στη Βουλγαρία το 1996. Έκτοτε, ο προσφεύγων κατέβαλε πολλές

προσπάθειες να ρυθμίσει το καθεστώς του στη Βουλγαρία, υποβάλλοντας, διαδοχικά, έντεκα συνολικά αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας το 1997, το 2004, το 2006, το 2007, το 2008, το 2009 (δύο αιτήσεις προστασίας), το 2012, το 2014, το 2017 και το 2021. Οι αιτήσεις του απορρίφθηκαν κυρίως με την αιτιολογία ότι δεν συνέτρεχαν λόγοι για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του καθεστώτος ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας.

- 2 Καθώς ο προσφεύγων δεν διαθέτει έγγραφα ταυτότητας, δεν μπορεί να απασχοληθεί σε θέση εργασίας ούτε να εξασφαλίσει τη διατροφή και τη στέγασή του. Εις βάρος του έχουν εκδοθεί πολλές αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις για την προμήθεια και κατοχή ναρκωτικών ουσιών. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έχει συλληφθεί επανειλημμένα από την αστυνομία και ότι έχει κρατηθεί επί τρία έτη σε σωφρονιστικό κατάστημα, καθώς και ότι έχει διαμείνει, για ορισμένο χρονικό διάστημα, σε κλειστό κέντρο υποδοχής αιτούντων άσυλο της Darzhavna agentsia za bezhantsite (Εθνικής Υπηρεσίας Προσφύγων, στο εξής: DAB). Στον προσφεύγοντα έχουν επιβληθεί διάφορα διοικητικά μέτρα καταναγκασμού δυνάμει του ZChRB με σκοπό την απομάκρυνση και την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής του. Κανένα από τα μέτρα αυτά δεν έχει εκτελεστεί.
- 3 Η διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κινήθηκε στο πλαίσιο της ενδέκατης αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, την οποία ο προσφεύγων υπέβαλε στις 13 Απριλίου 2021. Στην αίτηση αυτή, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι δεν υπάρχει πρεσβεία της Τανζανίας στη Βουλγαρία, ότι, προκειμένου να αποκτήσει τανζανικό διαβατήριο, θα πρέπει να μεταβεί στην πλησιέστερη πρεσβεία της χώρας αυτής, η οποία βρίσκεται στο Βερολίνο, ότι δεν διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους για να μεταβεί εκεί και ότι ένα τόσο μακρύ ταξίδι θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή του λόγω της επιδεινωμένης κατάστασης της υγείας του. Επίσης, ο προσφεύγων ανέφερε ότι δεν μπορεί να υποβληθεί σε θεραπεία στη χώρα καταγωγής του λόγω έλλειψης πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι το ήμισυ του συνειδητού βίου του το έχει διαγάγει στη Βουλγαρία, ότι έχει ενταχθεί στη βουλγαρική κοινωνία και ότι γνωρίζει τη βουλγαρική γλώσσα.
- 4 Με απόφαση της 29ης Απριλίου 2021, η αρμόδια αρχή της DAB απέρριψε την ανωτέρω αίτηση. Συγκεκριμένα, η αρχή αυτή έκρινε ότι οι διατάξεις του ZUB δεν έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση και ότι, με βάση την προβλεπόμενη στον ZChRB διαδικασία, η Direksia “Migratsia” kam Ministerstvo na vatreshnite raboti (Διεύθυνση Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών, Βουλγαρία) ή ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης πρέπει να μεριμνήσουν για την επιστροφή του προσφεύγοντος στη χώρα καταγωγής του.
- 5 Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε με απόφαση του Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικού δικαστηρίου Σόφιας, Βουλγαρία) της 25ης Νοεμβρίου 2021. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης έχει εφαρμογή στην περίπτωση του προσφεύγοντα, λαμβανομένου υπόψη του ισχυρισμού του ότι τα μακρινά ταξίδια θα έθεταν σε άμεσο κίνδυνο τη ζωή του λόγω της επιδεινωμένης κατάστασης της υγείας του. Η παραβίαση της αρχής αυτής αποτελεί λόγο

χορήγησης καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας και, ως εκ τούτου, η αίτηση παροχής προστασίας πρέπει να γίνει δεκτή.

- 6 Στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας που ακολούθησε, ο καθού, ήτοι ο Zamestnik-predsedel na DAB (αναπληρωτής πρόεδρος της DAB, Βουλγαρία), εξέδωσε, στις 10 Αυγούστου 2022, την προσβαλλόμενη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου απόφαση, με την οποία αρνήθηκε να χορηγήσει στον προσφεύγοντα το καθεστώς του πρόσφυγα και καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας, με την αιτιολογία ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε την ύπαρξη βάσιμου φόβου δίωξης ή πραγματικού κινδύνου να υποστεί σοβαρή βλάβη. Συγκεκριμένα, ο καθού έκρινε ότι οι προσωπικοί λόγοι που προβλήθηκαν σε σχέση με την ένταξη του προσφεύγοντος στη βουλγαρική κοινωνία δεν συνιστούν λόγο χορήγησης καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας και ότι ο ισχυρισμός περί ένταξης στη βουλγαρική κοινωνία καταρρίπτεται από τις αμετάκλητες καταδίκες του προσφεύγοντος.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι ο ZChRB δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση του και ότι η μοναδική δυνατότητα ρύθμισης του καθεστώτος του είναι αυτή που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB, το οποίο ορίζει ότι «καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας μπορεί να χορηγηθεί και για άλλους ανθρωπιστικούς λόγους». Ζει στη Βουλγαρία επί σχεδόν 27 έτη και έχει δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη. Το κενό δικαίου στο οποίο βρίσκεται συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, κατά παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.
- 8 Ο καθού ισχυρίζεται ότι η αίτηση πρέπει να απορριφθεί, καθώς ούτε συντρέχουν περιστάσεις που να δικαιολογούν τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ZUB –ήτοι δεν υπάρχει «βάσιμος φόβος δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας»– ούτε υπάρχουν λόγοι για τη χορήγηση καθεστώτος ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ZUB, ήτοι δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι διατρέχει «πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως θανατική ποινή ή εκτέλεση ή βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία ή σοβαρή απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης». Κατά την άποψη του καθού, το νομικό καθεστώς του προσφεύγοντος υπόκειται σε ρύθμιση με βάση τον ZChRB.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 9 Το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης δεν προκύπτει σε σχέση με τον προσφεύγοντα ότι διατρέχει πράγματι «βάσιμο

φόβο δίωξης» ή «πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη». Τούτο έγκειται, κατά το δικαστήριο αυτό, στο ότι το ζήτημα των μέτρων που πρέπει να ληφθούν από τις αρμόδιες εθνικές αρχές στην περίπτωση του προσφεύγοντα δεν τίθεται σε συνάρτηση με δίωξη ή με κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη σε περίπτωση πιθανής επαναπροώθησης στη χώρα καταγωγής του, αλλά λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης κατάστασης του προσφεύγοντος στη Βουλγαρία.

- 10 Όσον αφορά τη δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το εθνικό δίκαιο, και ειδικότερα ο ZChRB, δεν προβλέπει τέτοια δυνατότητα, αντιθέτως προς το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/115, το οποίο ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους». Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η έννομη τάξη της Ένωσης δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη υποχρέωση χορήγησης δικαιώματος διαμονής στους παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών αποκλειστικά και μόνο για ανθρωπιστικούς λόγους. Αντιθέτως, η θέσπιση τέτοιας δυνατότητας εναπόκειται στην εξουσία εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κράτη μέλη.
- 11 Έχοντας υποβάλει επί μακρόν αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας, προκειμένου να του χορηγηθεί άσυλο ή καθεστώς ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας, ο προσφεύγων ζητεί, στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, να του χορηγηθεί καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB, για ανθρωπιστικούς λόγους, που σχετίζονται με το γεγονός ότι διαμένει στη Βουλγαρία επί μακρόν χωρίς να διαθέτει έγγραφα ταυτότητας και χωρίς –κατά το μεγαλύτερο διάστημα της διαμονής του αυτής– να διαθέτει πόρους για διατροφή και στέγαση. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης στην οποία βρίσκεται ο προσφεύγων, η μόνη δυνατότητα ρύθμισης του καθεστώτος του δυνάμει του βουλγαρικού δικαίου συνίσταται στην εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 9, παράγραφος 8, του ZUB και στη χορήγηση καθεστώτος ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας στον προσφεύγοντα για ανθρωπιστικούς λόγους.
- 12 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο δεν είναι βέβαιο κατά πόσον το άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB συνάδει με την οδηγία 2011/95 και, ειδικότερα, με τη αιτιολογική σκέψη 15, καθώς και με το άρθρο 2, στοιχείο η', και το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής. Κατά την αιτιολογική σκέψη 15 της εν λόγω οδηγίας, «[ο]ι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενείς η παραμονή των οποίων στο έδαφος των κρατών μελών επιτρέπεται όχι για λόγους οφειλόμενους στην ανάγκη διεθνούς προστασίας, αλλά βάσει διακριτικής ευχέρειας για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας». Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, από τον ορισμό της έννοιας της «αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας», που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας αυτής, προκύπτει ότι το δίκαιο της Ένωσης επιτρέπει σε

υπήκοο τρίτης χώρας να «αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας, μη emπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς».

- 13 Επιπλέον, το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/95 προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις για να καθορίζουν το ποιος δικαιούται να θεωρηθεί πρόσφυγας ή πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές συνάδουν με την παρούσα οδηγία».
- 14 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, τίθεται, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, το ζήτημα αν οι προμνησθείσες διατάξεις της οδηγίας 2011/95 επιτρέπουν εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη δυνατότητα παροχής διεθνούς προστασίας για «ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγους συμπόνιας» (αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας αυτής), και όχι για τους λόγους που μνημονεύονται στην οδηγία αυτή, ή αν, αντιθέτως, η εν λόγω παροχή προστασίας πρέπει, βάσει του άρθρου 3 της εν λόγω οδηγίας, να συνάδει με την οδηγία αυτή.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά τη νομολογία του Varhoven administrativen sad (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία, στο εξής: VAS) η έννοια των «λοιπών ανθρωπιστικών λόγων», που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB, διέπει καταστάσεις οι οποίες διαφέρουν από εκείνες της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού και στις οποίες αλλοδαπός διατρέχει πραγματικό κίνδυνο ίσης έντασης να υποστεί σοβαρή βλάβη της ακεραιότητάς του σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του.
- 16 Στη νομολογία του, το VAS ερμηνεύει το άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB υπό την έννοια ότι παρέχει ειδική προστασία, η οποία εφαρμόζεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες σχετίζονται με την κατάσταση του αλλοδαπού στη χώρα καταγωγής του και στις οποίες δεν περιλαμβάνονται οικονομικοί, κοινωνικοί ή οικογενειακοί λόγοι, που εξαρτώνται αποκλειστικά από τη βούληση του αιτούντος προστασία. Σε πολλές αποφάσεις του, το VAS έχει επικυρώσει τη χορήγηση καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 8, σε περιπτώσεις στις οποίες η διάταξη αυτή εφαρμόστηκε για συγκεκριμένους λόγους, όπως, για παράδειγμα, για τη διασφάλιση του μείζονος συμφέροντος των ανήλικων τέκνων, τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας, την προστασία από ενδοοικογενειακή βία, λόγω ανθρωπιστικής κρίσης στη χώρα καταγωγής κ.λπ.
- 17 Όσον αφορά την υπέρμετρη διάρκεια της παράνομης διαμονής του αλλοδαπού στη Βουλγαρία, σε περίπτωση όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, η περίπτωση αυτή δεν συνιστά, κατά την εθνική νομολογία, λόγο για τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα και καθεστώτος ανθρωπιστικής (επικουρικής) προστασίας.
- 18 Ωστόσο, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, τίθεται το ζήτημα αν η περιγραφείσα μακρά διάρκεια διαμονής του αλλοδαπού χωρίς έγγραφα ταυτότητας και χωρίς πόρους για διατροφή και στέγαση συνιστά αυτοτελή λόγο

παροχής διεθνούς προστασίας για «σοβαρούς ανθρωπιστικούς λόγους» κατά την έννοια της σκέψης 39 της απόφασης του Δικαστηρίου της 18ης Δεκεμβρίου 2014, M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452). Στην εν λόγω σκέψη 39, το Δικαστήριο επισήμανε ότι «από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι [...] η απόφαση περί απομάκρυνσης αλλοδαπού που πάσχει από σοβαρή σωματική ή ψυχική ασθένεια προς χώρα στην οποία τα μέσα αντιμετώπισης της ασθένειας αυτής είναι λιγότερο αποτελεσματικά σε σχέση με τα διαθέσιμα στο συγκεκριμένο κράτος ενδέχεται να προσκρούει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις, ήτοι όταν συντρέχουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι κατά της απελάσεως (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, απόφαση N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 27ης Μαΐου 2008, § 42)». Ωστόσο, στη σκέψη 40 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, δεν είναι δυνατή η απομάκρυνση του αλλοδαπού προς χώρα στην οποία δεν υπάρχει κατάλληλη θεραπευτική αγωγή «δεν σημαίνει ότι είναι υποχρεωτικό να του χορηγηθεί άδεια διαμονής σε κράτος μέλος, δυνάμει του καθεστώτος επικουρικής προστασίας».

- 19 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντος πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της αρχής της μη επαναπροώθησης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης και στο άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη, και ότι τυχόν παραβίαση της αρχής αυτής μπορεί να εγείρει ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 4 του Χάρτη, που απαγορεύουν την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τη σκέψη 57 της απόφασης της 3ης Ιουνίου 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι «θα ήταν αντίθετη τόσο προς το αντικείμενο της οδηγίας 2008/115 [...] όσο και προς το γράμμα του άρθρου 6 αυτής, η ανοχή ενός ενδιάμεσου καθεστώτος υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι βρίσκονται στο έδαφος κράτους μέλους χωρίς δικαίωμα ούτε τίτλο διαμονής [...], χωρίς όμως να υφίσταται πλέον εν ισχύ απόφαση επιστροφής εις βάρος τους».
- 21 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τη σκέψη 50 της απόφασης του Δικαστηρίου της 20ής Οκτωβρίου 2022, Centre public d'action sociale de Liège (Ανάκληση ή αναστολή αποφάσεως επιστροφής) (C-825/21, EU:C:2022:810), κατά την οποία «η υποχρέωση την οποία επιβάλλει το άρθρο 8 της [οδηγίας 2008/115] στα κράτη μέλη να προβαίνουν στην απομάκρυνση [ενός παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας] πρέπει να εκπληρώνεται εντός του συντομότερου δυνατού χρόνου (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2011, Achughbabian, C- 329/11, EU:C:2011:807, σκέψη 45)». Η απαίτηση αυτή δεν εκπληρώθηκε στην περίπτωση του προσφεύγοντα, ο οποίος διαμένει στη Βουλγαρία από τον χρόνο εισόδου του στο βουλγαρικό έδαφος, το 1996, μέχρι σήμερα, παρά το γεγονός ότι του έχουν επιβληθεί διάφορα διοικητικά μέτρα καταναγκασμού με σκοπό την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής του.

- 22 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, επίσης, την απόφαση της 19ης Μαΐου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218), στη σκέψη 92 της οποίας το Δικαστήριο αναφέρει την περίπτωση κατά την οποία «η αδιαφορία των αρχών ενός κράτους μέλους θα είχε ως συνέπεια να περιέλθει ένα πρόσωπο το οποίο είναι απολύτως εξαρτημένο από την κρατική αρωγή, ανεξαρτήτως της θελήσεώς του και των προσωπικών του επιλογών, σε κατάσταση έσχατης υλικής στερήσεως, η οποία θα τον εμπόδιζε να αντιμετωπίσει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του, όπως είναι μεταξύ άλλων η τροφή, η προσωπική καθαριότητα και η στέγαση, και η οποία θα έβλαπτε την ψυχική ή σωματική υγεία του ή θα τον περιήγε σε κατάσταση εξευτελισμού ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (πρβλ. ΕΔΔΑ, 21 Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας, CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, σκέψεις 252 έως 263)».
- 23 Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, το ζήτημα αν η επί μακρόν αδράνεια ή αδιαφορία των εθνικών αρχών για τη ρύθμιση του καθεστώτος υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος της Βουλγαρίας κατά τρόπο σύμφωνο με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο συνιστά παράβαση των άρθρων 1, 4 και 7 του Χάρτη και των άρθρων 3 και 8 της ΕΣΔΑ.
- 24 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο προσφεύγων ενέχει προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του που κατοχυρώνονται στα άρθρα 1, 4 και 7 του Χάρτη, δεδομένου ότι υφίσταται απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, προσβάλλεται η ανθρώπινη αξιοπρέπειά του και δεν γίνεται σεβαστή η ιδιωτική του ζωή. Οι ανωτέρω διατάξεις δεν επιτρέπουν, σε περίπτωση όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, να στερείται ο παρανόμως διαμένων υπήκοος τρίτης χώρας, του οποίου η απομάκρυνση έχει πράγματι ανασταλεί λόγω της εξέτασης της αίτησής του, τη δυνατότητα να καλύψει τις πλέον στοιχειώδεις ανάγκες του, ήτοι τη διατροφή, τη σωματική υγιεινή και τη στέγαση.
- 25 Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το άρθρο 9, παράγραφος 8, του ZUB πρέπει να τύχει ευρείας ερμηνείας υπό την έννοια ότι, κατά την εφαρμογή του, δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη οι λόγοι παροχής επικουρικής προστασίας που προβλέπονται στην οδηγία 2011/95, αλλά να διασφαλισθεί ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.
- 26 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν υπάρχει διάταξη στο εθνικό δίκαιο που να προβλέπει το δικαίωμα παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας να λάβει γραπτή βεβαίωση σχετικά με την κατάστασή του, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2008/115. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αρρυθμιστο καθεστώς του προσφεύγοντος «γίνεται ανεκτό» από το κράτος, το οποίο έχει επιτρέψει την επί μακρόν παράνομη διαμονή του προσφεύγοντος στο έδαφός του χωρίς να του παρέχει γραπτή βεβαίωση σχετικά με την κατάστασή του, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις της οδηγίας αυτής.